

202500395

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Den Haag, 21 november 2025

dossiernummer: 207266

uw kenmerk: n.v.t.

telefoonnummer: [REDACTED]

e-mail: [REDACTED]

Betreft: Advocatuur in de democratische rechtsstaat

Geachte heer Van Haersma Buma,

De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) ziet het als publiekrechtelijke beroepsorganisatie als haar verantwoordelijkheid om bij te dragen aan een sterke en betrouwbare rechtsstaat. Dit doen wij door het stellen van normen voor de advocatuur, het bevorderen van kwaliteit en integriteit, het bieden van opleidingen en ondersteuning aan advocaten, en door actief bij te dragen aan wetgevingsprocessen en maatschappelijke discussies over onze democratische rechtsstaat. In het eindverslag van verkenner Koolmees wordt het belang van stabiel bestuur en voorspelbaar beleid benadrukt. Alleen zo ontstaat het brede draagvlak dat nodig is om maatschappelijke uitdagingen effectief aan te pakken. De NOvA onderschrijft deze visie en biedt aan om in het formatieproces een actieve en constructieve partner te zijn.

Een goed functionerende rechtsstaat vraagt om:

- **Toegang tot het recht voor iedereen**
- **Goede en integere juridische dienstverlening**
- **Betrouwbare overheid en wetgeving die werkt in de praktijk**

Wij willen hierover graag met de formerende partijen in gesprek. Hieronder lichten wij drie thema's toe die volgens ons essentieel zijn voor een ambitieuze kabinetsagenda. Hierbij benadrukken wij een aantal lopende initiatieven en voornemens waarbij de NOvA en de advocatuur volgens ons van toegevoegde waarde zijn.

1. Toegang tot het recht: fundament van de democratische rechtsstaat

Het oplossen van geschillen is meer dan toegang tot een onafhankelijke rechter. Burgers en bedrijven moeten bewust zijn van hun juridische positie, hun rechten kunnen effectueren én de rechten van anderen respecteren. Een toegankelijke, onafhankelijke en weerbare advocatuur met een waarborg voor vertrouwelijkheid is daarbij cruciaal.

Bezoekadres
Prinses Beatrixlaan 5
2595 AK Den Haag
Tel. 070 - 335 35 35
Postadres
Postbus 30851
2500 GW Den Haag
www.advocatenorde.nl

De realiteit: het aantal sociaal advocaten daalt sinds 2014, terwijl de vraag groeit. Ruim een derde van de bevolking is aangewezen op een sociaal advocaat voor juridische bijstand. In ongeveer 60% van de zaken, waarin de rechtzoekende door een sociaal advocaat wordt bijgestaan, is de wederpartij de overheid. In steeds meer delen van Nederland blijven kwetsbare rechtzoekenden verstoken van tijdige rechtsbijstand vanwege de afwezigheid van een sociaal advocaat. De NOvA zet hier samen met alle betrokkenen de schouders onder en draagt actief bij met maatregelen voor de korte en langere termijn om de sociale advocatuur op peil te krijgen, te versterken en het steeds grotere tekort in te dammen. Voorbeelden:

- **Verkenning van samenwerkingsmogelijkheden** met advocatenkantoren en maatschappelijke organisaties om de sociale advocatuur te versterken.
- **Aanpak door middel van concrete projecten**, zoals het *sociaal advocatenkantoor van de toekomst* en het actief promoten van de sociale advocatuur bij rechtenstudenten aan Nederlandse universiteiten.
- **Aandacht voor de aanbevelingen van de Commissie Van der Meer II**, waarbij de voorgestelde financiële stimulans voor samenwerkingsverbanden als essentieel onderdeel geldt voor een toekomstbestendige sociale advocatuur.
- **Een a-politieke begroting**, waarbij de financiering van rechtsbijstand niet afhankelijk is van politieke keuzes of wisselende beleidsprioriteiten, maar gebaseerd wordt op objectieve criteria zoals de daadwerkelijke behoefte en toegang tot recht, zodat de continuïteit en onafhankelijkheid van het stelsel gewaarborgd blijven.
- **Gedifferentieerde financiële bijdrage binnen de balie**: sinds 2025 betalen advocaten naar draagkracht.

2. Goede en integere juridische dienstverlening: van toegevoegde waarde voor maatschappelijke stabiliteit en economische groei

Een sterke juridische infrastructuur draagt bij aan maatschappelijke stabiliteit en economische groei, hetgeen bijdraagt aan nationaal en internationaal vertrouwen in onze rechtsstaat. Kwalitatief goede rechtsbijstand vraagt allereerst om stevige randvoorwaarden.

- **Een Onafhankelijke Toezichthouder Advocatuur (OTA)**: draagt bij aan een kwalitatief stevige en integere advocatuur die aantrekkelijk is voor burgers én bedrijven. De NOvA zal zich hier ook de komende periode sterk voor blijven maken en wijst op het belang van een spoedige invoering van de OTA in afstemming met de werkzaamheden van de lokale dekens.
- **Waarborgen voor een onafhankelijke uitoefening van het beroep van advocaat met garanties voor betrouwbaarheid**: de NOvA wijst hierbij op het belang van het Europese verdrag van de Raad van Europa ter bescherming van het beroep van advocaat. Dit verdrag versterkt de waarborgen voor een onafhankelijke en veilige uitoefening van het beroep dat steeds meer onder druk is komen te staan. Wij roepen op tot een snelle ratificatie door Nederland.

- **Een gedegen beroepsopleiding**, die jaarlijks rond de 1.100 advocaten opleidt met als doel de kwaliteit en onafhankelijkheid van de advocatuur te waarborgen.

Toegevoegde waarde van kwaliteit:

Vanuit onze kernwaarden: onafhankelijkheid, partijdigheid, deskundigheid, integriteit en vertrouwelijkheid dragen wij bij aan een efficiënte en kwalitatief goede rechtsbedeling. Advocaten dienen het publieke belang via het behartigen van het partijbelang. Zij hebben de eed/belofte afgelegd en zijn tuchtrechtelijk aanspreekbaar op de naleving van de kernwaarden. Hiermee onderscheiden zij zich van andere juridische dienstverleners.

- **Benut onze expertise voor een goede en efficiënte rechtsbedeling:** advocaten weten door hun dagelijkse praktijk waar knelpunten zitten. Maak gebruik van deze kennis om procedures te stroomlijnen, bijvoorbeeld bij asielzaken en vergunningverlening rondom de woningbouw en de stikstofproblematiek.
- **Zie de advocatuur als kritische partner** bij onder meer de afhandeling van schade rond toeslagen, aardgas- en mijnbouwschade.
- **Betrek ons bij innovatie en digitalisering bij rechtsbescherming:** de NOvA denkt graag mee over innovatieve oplossingen om de toegang tot het recht en de efficiëntie van rechtsprocessen te vergroten met aandacht voor grondrechten en wettelijke waarborgen. Belangrijke aspecten zijn onder meer een veilige, weerbare digitale infrastructuur en AI-tools die zodanig zijn ontworpen dat onder meer vertrouwelijkheid van gegevens gewaarborgd is.

3. Betrouwbare overheid en wetgeving die werkt: voorkomt wantrouwen en verhoogt maatschappelijk draagvlak

Advocaten signaleren dagelijks knelpunten in wet- en regelgeving. De NOvA beschikt over 17 wetgevingsadviescommissies die wetsvoorstellen toetsen op rechtsstatelijkheid en uitvoerbaarheid. Recent adviseerden wij onder meer over:

- Uitvoerings- en implementatiewet asiel- en migratiepact 2025
- Wet verbetermaatregelen toeslagen
- Wijziging Woningwet (prestatieafspraken 2025–2035)

Door praktijkervaring kan de advocatuur bijdragen aan voorspelbare en uitvoerbare wetgeving, wat niet alleen het maatschappelijk draagvlak voor wet- en regelgeving, maar ook de efficiëntie van rechtsbedeling versterkt. Wij willen deze expertise inzetten om samen met politiek en overheid te werken aan een rechtvaardige rechtsorde.

Onze boodschap is helder: een sterke rechtsstaat vraagt om vertrouwen en samenwerking. Met meer dan 19.000 advocaten en een veelvoud aan rechtzoekenden vertegenwoordigen wij een cruciale schakel in het waarborgen van rechtsbescherming.

Graag treden wij met u en de formerende partijen in gesprek om het gezamenlijk belang van de democratische rechtsstaat en de positie van de burger daarbinnen, die rechtsbescherming van de overheid geniet, te waarborgen en waar mogelijk te versterken.

Met vriendelijke groet,

Sanne van Oers
algemeen deken

Jeroen Soeteman
algemeen deken

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Nederlandse Orde van Advocaten

Kenmerk: 202500396

Den Haag, 27 november 2025

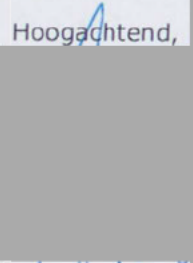

Geachte

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Hoogachtend,

Sybrand Buma
Informatieur

202500397

De Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. Bureau woordvoering Kabinetsformatie
De informateur, de heer Van Haersma Buma
Postbus 20018
2500 E.A. Den Haag

Arnhem, 20 november 2025

Kenmerk
DIR_108

Betreft
Sport als onderdeel van de positieve agenda

Geachte heer Van Haersma Buma,

Allereerst willen wij u namens de vereniging NOC*NSF feliciteren met uw benoeming tot informateur. Eerder heeft u een brief ontvangen namens de gehele sportsector. Wij hechten veel belang aan een gezamenlijke boodschap vanuit de sector, waarbij de betrokken organisaties elkaar versterken en samenwerken. Hier zetten wij ons dagelijks voor in. Vanuit NOC*NSF, als sportkoepel, geven we u echter graag aanvullende en concrete informatie mee om de formatie op het gebied van sport en bewegen te bespoedigen. De combinatie van politieke partijen aan uw formatietafel bieden namelijk een buitenkans voor de sportsector om fundamentele stappen te maken. En dat is nodig. NOC*NSF staat klaar om als strategisch partner van u en de partijen aan uw tafel bij te dragen aan een kabinetsbreed fundament voor landelijk sportbeleid.

De partijen aan uw tafel kennen de maatschappelijke opgaven als geen ander en erkennen de positieve bijdrage die sport en bewegen kan leveren voor tal van deze opgaven. Ook zijn de partijen het in grote mate eens over de maatregelen die nodig zijn voor een toekomstbestendige sportsector.

Want ondanks een groot zelf-organiserend vermogen, gaat sport niet vanzelf. Met elkaar; de sector, het bedrijfsleven en de overheid, moeten we de randvoorwaarden, context en infrastructuur creëren en behouden waarin we mensen stimuleren om te beginnen met sporten en een leven lang blijven sporten.

Overeenkomsten partijen aan uw formatietafel

Zoals al eerder geschreven hebben de formerende partijen overeenstemming over diverse thema's m.b.t. sport en bewegen. In hun partijprogramma's hebben zij concrete ambities geformuleerd die in grote mate overeenkomen. Hier kunnen direct concrete maatregelen aan gekoppeld worden.

Bezoekadres
Papendallaan 60, Arnhem

Postadres
Postbus 302, 6800 AH Arnhem

Telefoon
+31 (0)26 483 44 00

Email
info@nocnsf.nl

Web
www.nocnsf.nl

Partners: Staatsloterij • Odido • Rabobank • AD

Zo zijn de partijen aan het uw tafel het eens over:

- De maatschappelijk waarde van sport en bewegen
- Het belang van (sociaal) veilige en inclusieve sport
- De noodzaak voor voldoende ruimte voor sport bij het realiseren van nieuwe wijken en steden
- Dat het onderhoud, uitbreiden en verduurzamen van sportaccommodaties vraagt om gerichte investeringen en financieringsinstrumenten
- De onmiskenbare waarde van vrijwilligers en de noodzaak om hen adequaat te ondersteunen met hun steeds complexere taken d.m.v. beroepskrachten
- De verbetering die gemaakt moet worden in de samenwerking tussen sportsector en andere domeinen zoals onderwijs en zorg, om o.a. de beweegvaardigheid van kinderen te vergroten
- De inspirerende en verbindende waarde van topsport, waarbij de (financiële en arbeidsrechtelijke) positie van sporters, trainers en coaches aandacht verdient

Concrete maatregelen voor een toekomstbestendige sportsector

Als vanzelfsprekend onderschrijft NOC*NSF het belang van deze thema's en stelt concrete maatregelen voor die tegemoetkomen aan de inhoudelijke overeenkomsten van de partijen aan uw tafel.

1. Inhaalslag onderhoud en verduurzaming sportaccommodaties

De bestaande sportinfrastructuur vraagt om een inhaalslag op onderhoud en verduurzaming van sportaccommodaties. Door het BOSA-budget weer op peil te brengen (120 miljoen euro per jaar) en impuls geld via een Revolverend Fonds (40 miljoen euro gedurende 4 jaar) blijven sportverenigingen in staat hun faciliteiten te vernieuwen en houden we sport toegankelijk en betaalbaar. Op de langere termijn zijn richtlijnen noodzakelijk voor gemeenten, t.b.v. voldoende en nabije sport- en beweegplekken in steden en dorpen en specifiek bij woningbouwontwikkeling.

2. Ondersteunen en ontzorgen vrijwilligers d.m.v. beroepskrachten

Vrijwilligers vormen het fundament van de Nederlandse sport. Investeren in professionele ondersteuning betekent behoud én ontzorgen van deze belangrijke groep met hun steeds complexere takenpakket, onder meer op het vlak van regeldruk. Door met een structurele investering van 30 miljoen euro per jaar de BRC-regeling op te hogen kunnen sportverenigingen kadercoaches inzetten die vrijwilligers ondersteunen en in hun kracht zetten, waardoor iedere sporter veilig, inclusief en prettig kan sporten en vrijwilligers zich duurzaam en met plezier in kunnen blijven zetten.

3. Duurzame investering in onze topsport

Door de toenemende financiële onzekerheid en stijgende kosten, waar al jaren geen inflatiecorrectie tegenover staat, staan de mondiale topsportprestaties onder druk. Door structureel €20 miljoen extra per jaar in topsport te investeren, wordt de financieel kwetsbare positie en het welzijn van topsporters versterkt, de positie en opleidingen van top- en talentcoaches verstevigd en de kwaliteit van de topsport- en opleidingsprogramma's versterkt. Daarnaast is een structurele investering van €6 miljoen per jaar nodig voor de topsportpluskosten van topsport-trainingsaccommodaties. Daarmee wordt verantwoord ontwikkelen en presteren op de Olympische en Paralympische Spelen blijvend mogelijk, zodat miljoenen mensen

genieten van de inspirerende kracht en het saamhorigheidsgevoel dat topsport met zich meebrengt.

4. Sociaal veilig, integer en inclusief

Een sociaal veilige, integere en inclusieve sportomgeving is van fundamenteel belang voor de sportsector. De afgelopen jaren zijn belangrijke stappen gezet. De totstandkoming van het onafhankelijke instituut 'Integere Sport Nederland' is opnieuw een belangrijke stap vooruit. Investeer in een kansrijke start voor het 'ISN' en versterk de programma's t.b.v. preventie en adequate interventie bij bonden en clubs. Met 25 miljoen per jaar worden deze programma's gecontinueerd en kan 'ISN' uitgroeien tot een krachtig, onafhankelijk en toekomstbestendig instituut dat werkelijk bijdraagt aan integriteit en veiligheid in de Nederlandse sport. Want een beetje veilige sport bestaat niet.

5. Continuïteit van financiering

De sportsector heeft een sterke maatschappelijke meerwaarde, maar kampt met tijdelijke financieringen dat ten koste gaat van continuïteit en kennisopbouw. Met substantiële en structurele investeringen kan de samenhang tussen rijk, gemeenten en sportorganisaties worden versterkt en wordt de sector een betrouwbare samenwerkingspartner voor andere domeinen. Zo verbreden we de kracht van sport, kunnen lokale initiatieven beter renderen, worden middelen doelmatiger ingezet en kan sport duurzaam bijdragen aan een sterke en vitale samenleving.

Deze maatregelen helpen om het fundament voor de sport in Nederland structureel te versterken. En dat is nodig. Want sport brengt ons samen, maakt ons weerbaar en sterk. Maar het gaat niet vanzelf.

Wij wensen u veel succes aan de informatietafel. Vergeet ook niet om af en toe zelf in beweging te komen; dat zal de formatie ongetwijfeld bevorderen. Daarom bieden wij u graag Sportcentrum Papendal aan als locatie voor een gezonde formatie: groen, rustig én uitnodigend om wandeling te maken, een rondje te rennen of een balletje te slaan.

Natuurlijk gaan wij ook graag verder met u in gesprek om een persoonlijke toelichting te geven op de kracht van sport voor onze samenleving en de noodzakelijke maatregelen voor de komende regeerperiode.

Op naar Nederland als het sportiefste land ter wereld! Wij geloven erin.
De bal ligt nu bij de politiek. #sportgaatnietvanzelf

Met vriendelijke groet,
NOC*NSF

Marc van den Tweel
Algemeen Directeur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

NOC*NSF

Kenmerk: 202500398

Den Haag, 27 november 2025

Geachte

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Hoogachtend,

Sybrand Buma
Informateur

Aan de informateur
De heer mr. S. van Haersma Buma
p/a Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. Bureau Voordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

202500399

Datum : 25 november 2025
Onze ref. : KNB/EvH/CB/25-0454
Betreft : **Inbreng coalitieakkoord KNB**

Geachte heer van Haersma Buma,

Koninklijke Nederlandse Bouwkeramiek is de branchevereniging van de in Nederland gevestigde industrie van baksteen, keramische dakpannen en keramische tegels. Deze industrie wil bijdragen aan versnelling van de bouwproductie en verzoekt u het volgende te willen betrekken bij het te schrijven coalitieakkoord.

Nederland bouwt met keramiek: Kies voor haalbare, duurzame en betaalbare woningbouw

Een eigen plek om te wonen: dat was de belangrijkste reden waarom mensen in oktober naar de stembus gingen. De woningmarkt is krap, gezinnen wachten, jongeren stellen hun leven uit. Nederland moet tot 2033 één miljoen woningen bouwen, en 1,65 miljoen tot 2050. Zonder Nederlandse bouwkeramiek komt deze opgave niet van de grond. Onze sector staat klaar: hoge kwaliteit, voldoende capaciteit en korte en betrouwbare levertijden. Maar we hebben de politiek nodig om deze mogelijkheden te benutten en de komende jaren een cruciale rol te spelen.

Bouwkeramiek vormt het gezicht van Nederland

Van het Rijksmuseum tot de Amsterdamse grachtenpanden, van de Waag in Deventer tot de rijtjeshuizen in elke stad en elk dorp: bakstenen, dakpannen en tegels van Nederlandse rivierklei zijn beeldbepalend voor onze bouwcultuur. 75% van de woningen heeft een bakstenen gevel en evenveel daken en badkamers zijn bedekt met keramiek. Dit vakmanschap, gevormd over generaties, geeft Nederland zijn unieke karakter en kun je niet importeren.

Toch staat de sector onder druk.

Stijgende energiekosten, beperkte toegang tot duurzame infrastructuur en een beleidsdebat dat te smal kijkt naar verduurzaming zetten de toekomst van deze essentiële maakindustrie op het spel. De sector investeert en wil investeren in innovatie: CO₂-arme bakstenen, circulaire productie, elektrificatie en/of waterstof voor het proces. Maar deze transitie kan alleen slagen met stabiel overheidsbeleid, voorspelbare vraag en investeringen in duurzame energie-infrastructuur.

Wij vragen de formerende partijen om drie punten te verankeren in een coalitieakkoord:

1. Kies voor materiaalneutraliteit en versimpel regelgeving
Beoordeel bouwmaterialen op hun werkelijke bijdrage aan duurzaamheid: levensduur, onderhoud, circulariteit én natuurimpact. Stop met eenzijdige CO₂-sturing en zet in op heldere, landelijke regels. Geef ruimte aan vrije materiaalkeuze door aanbesteden en regelgeving te baseren op brede duurzaamheidscriteria, zodat innovatieve en bewezen oplossingen sneller hun weg vinden naar de bouwpraktijk.

2. Versnel de mogelijkheden tot energietransitie voor de industrie
Maak ruimte voor betaalbare, duurzame energie (waterstof, elektra) en investeer in netaansluitingen. Zet in op een nieuw energie-akkoord, lagere energielasten voor eindgebruikers en een stabiel vergunningenbeleid. Versnel de beschikbaarheid van duurzame energie en ondersteun de industrie bij investeringen in elektrificatie en waterstof, zodat productie en werkgelegenheid in Nederland behouden blijven.
3. Bouw klimaatadaptief en toekomstbestendig
Stimuleer het gebruik van keramische materialen voor waterrobuuste steden, duurzame infrastructuur en brandveilige, onderhoudsarme woningen. Maak pilots en innovaties mogelijk, en creëer ruimte voor circulaire toepassingen en hybride bouwmethoden.

Nederland bouwt op keramiek.

Al eeuwen bouwt Nederland met bouwkeramiek, het is onderdeel van onze architectonische identiteit. De lokale productie en bouw is de basis voor werkgelegenheid, klimaatadaptatie, circulariteit en ontwikkeling van biodiversiteit. Kiezen voor baksteen, keramische dakpannen en tegels betekent kiezen voor leveringszekerheid, cultuurbehoud en een duurzame toekomst. Samen maken we de woningbouwopgave haalbaar, betaalbaar en toekomstbestendig.

Als bouwkeramische industrie staan wij klaar om samen met de politiek te bouwen aan de Nederlandse woningen van morgen.

Met vriendelijke groet,

Vereniging Koninklijke
Nederlandse Bouwkeramiek

A large grey rectangular box redacts the signature of the director.

mr. Ewald L.J. van Hal
directeur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Vereniging Koninklijke Nederlandse Bouwkeramiek

Kenmerk: 202500400

Den Haag, 27 november 2025

Geachte

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Hooachtend,

Sybrand Buma
Informatieur

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. de Informatuur de heer mr. S. Van Haersma Buma
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Rabobank Amersfoort Eerland
IBAN NL26 RABO 0344 1234 80
BIC RABONL2U
BTW nr. NL 0025.85.399.801
KvK 40506331

Amersfoort, 25 november 2025

Betreft: Aanbevelingen Regeerakkoord
Contact: E.H.M. Wiertsema
Email: [REDACTED]

Geachte heer Van Haersma Buma,

Adfiz is de brancheorganisatie van onafhankelijk financieel adviseurs. Namens de financieel adviessector doen wij u graag vijf aanbevelingen voor het nieuwe Regeerakkoord. Deze voorstellen dienen twee doelen: het versterken van de financiële gezondheid van burgers en het verbeteren van het ondernemingsklimaat met een sector die voor consumenten en ondernemers een cruciale maatschappelijke functie vervult. Beide dragen direct bij aan brede welvaart en aan een veerkrachtige economie.

Wij adviseren de volgende maatregelen op te nemen in het Regeerakkoord:

1. Voortzetten én daadwerkelijk uitvoeren van het Actieprogramma Minder Druk met Regels

Het vorige kabinet heeft een ambitieus programma gepresenteerd om de regeldruk te verminderen. De daadwerkelijke uitvoering moet echter grotendeels nog op gang komen. Voor de financiële adviessector is dit des te urgenter: volgens het MKB-Indicatorrapport behoort onze sector, gemeten naar regeldrukkosten per fte, tot de zwaarst belaste in Nederland.

De stapeling van regels en de feitelijke 'nul-risico-benadering' in toezicht bemoeilijken het vervullen van onze rol richting burgers en bedrijven en ontnemen Nederland kansen voor innovatie en groei. Dit ook in relatie tot andere Europese landen.

Wij pleiten daarom voor een **significante, meetbare reductie** van zowel regel- als toezichtdruk gedurende de komende kabinetsperiode. Dit vraagt om:

- Een **harde reductiedoelstelling**, zodat er bestuurlijke urgentie en parlementaire controle ontstaat.
- Een **"one in, two out"-principe**, waarbij elke euro aan nieuwe regeldruk gecompenseerd wordt door het schrappen van twee euro aan bestaande regeldruk. Dit bewaakt een structurele dalende lijn.

- Het **voorkomen van nieuwe nationale koppen** op Europese regelgeving én het herzien van bestaande koppen, inclusief *toezichtskoppen*. Deze leiden tot extra lasten, verstoren de interne markt en schaden het gelijke speelveld.

Alleen met een helder kader en een strikte discipline kan regeldruk daadwerkelijk en duurzaam omlaag.

2. Gerichte vrijstelling in de Werkkostenregeling voor financieel advies en financiële coaching

De financiële gezondheid van Nederlandse huishoudens staat onder druk: circa de helft is financieel kwetsbaar of ongezond. Dit treft ook werknemers met middeninkomens.

Werkgevers herkennen de gevolgen hiervan – lagere productiviteit en hoger verzuim – in 80% van de gevallen. Volgens het Nibud kost een voltijdmedewerker met geldzorgen de werkgever gemiddeld € 13.000 per jaar, vooral door extra verzuim.

Toch worden de kosten voor financieel advies of financiële coaching die een werkgever aanbiedt, fiscaal gezien als loon van de werknemer belast. Dit vormt een belemmering om werknemers tijdig te ondersteunen.

Wij pleiten voor:

- Een **gerichte vrijstelling in de WKR** voor gediplomeerd financieel advies, zodat ondersteuning niet fiscaal wordt belast.
- Het **vervangen van de huidige vrijstelling voor (meerdaagse) prepensioencursussen** naar een vrijstelling voor financieel advies, omdat deze laatste aantoonbaar bijdraagt aan duurzame financiële weerbaarheid.
- De mogelijkheid voor werkgevers om zo werknemers **eens per vijf jaar** financieel advies aan te bieden.
- De waarborg dat dit gebeurt via een **Wft-gekwalificeerd adviseur**.

Dit bevordert financiële gezondheid, verlaagt maatschappelijke kosten en versterkt werkgevers in hun inzet op duurzame inzetbaarheid.

3. Verlaag de drempel om een uitvaart te verzekeren

Uitvaartkosten stijgen sterk en worden vaak onderschat. Eén op de vijf Nederlanders kan een gemiddelde uitvaart niet betalen. Sinds de advieskosten voor uitvaartverzekeringen niet meer in de premie mogen worden opgenomen (sinds 2013), is het aantal afgesloten uitvaartpolissen onder mensen met een minimumloon met 30% gedaald. Bij een product met een relatief lage premie vormen losse advieskosten een disproportioneel obstakel.

Wij pleiten ervoor dat **advieskosten opnieuw onderdeel van de premie mogen zijn**, zoals voor 2013 het geval was. Hiermee wordt onderverzekering verminderd en worden huishoudens beter beschermd tegen onverwachte kosten.

4. Schrap de driejaarlijkse examens die geen waarde toevoegen aan actualiteit voor permanente educatie

Financieel adviseurs zijn wettelijk verplicht om iedere drie jaar een PE-examen af te leggen. Het gaat jaarlijks om circa 115.000 examens. Onderzoek toont aan dat deze verplichting leidt tot de hoogste regeldruk binnen onze sector. Dit komt bovenop de wettelijke eis tot Permanent Actueel Vakbekwaam zijn.

Daarnaast dragen de PE-examens niet bij aan een ontwikkelcultuur die past bij de ambities rond *Leven Lang Ontwikkelen*. Integendeel: de huidige systematiek leidt tot een negatieve toetscultuur en tot toetsen buiten het eigen vakgebied, enkel om examens te kunnen vullen.

Wij pleiten voor een **modernisering van het vakbekwaamheidsstelsel**, waarin PE-examens geen verplicht onderdeel meer zijn en vakbekwaamheid aantoonbaar en actueel blijft via moderne, effectieve vormen van permanente ontwikkeling.

5. Houd de voortgang van de pensioentransitie goed in de gaten

Voor 1 januari 2028 moeten circa 70.000 pensioenregelingen bij verzekeraars en PPI's worden aangepast. Dit is een majeure operatie met potentieel grote fiscale gevolgen voor deelnemers wanneer regelingen niet op tijd worden omgezet.

Het is cruciaal dat alle betrokken partijen – werkgevers, werknemers, adviseurs en uitvoerders – **voldoende tijd en uitvoeringsruimte** hebben om de transitie zorgvuldig te realiseren. Onze leden, pensioenadviseurs, zijn diep in dit traject betrokken en wij delen graag onze ervaringen en signalen uit de praktijk.

Adfiz is graag bereid een nadere toelichting te geven op bovenstaande punten.

Met vriendelijke groet,

drs. Enno H.M. Wiertsema
Directeur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Adfiz

Kenmerk: 202500402

Den Haag, 27 november 2025

Geachte

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Hoogachtend,

Sybrand Buma
Informatieur

Aan: De Tweede Kamer
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018, 2500 EA Den Haag

Datum: 25 november 2025, Amsterdam

Onderwerp: Brief over hoe politieke aansturing de hernieuwbare brandstoffen kan verbinden aan nieuwe economische perspectieven, regionale werkgelegenheid en concrete invulling van strategische autonomie.

Geachte heer Van Haersma Buma,

Het Platform Hernieuwbare Brandstoffen¹ is opgericht om onafhankelijk na te denken over het opschalen van productie van hernieuwbare brandstoffen en gebruik in alle sectoren. Alle vervoerssectoren, de wegsector, lucht-, binnen- en zeevaart, hebben te maken met sterk toenemende incentives voor het gebruik van hernieuwbare brandstoffen en energiedragers, met de Richtlijn Hernieuwbare Energie, mogelijk een differentiatie in accijnstarief tussen fossiel en hernieuwbaar² en het emissiehandelssysteem (respectievelijk ETS2 en ETS1).

Leden van het platform dragen graag bij aan het zo laag mogelijk houden van de kosten van de emissierechten door te zorgen voor voldoende aanbod van de benodigde hernieuwbare brandstoffen, naast de ambitieuze elektrificatie van voertuigen, warmtevraag en energievraag in de industrie. Met deze investeringen worden ook toeleveringsketens opgezet voor de biograndstoffen voor de chemie en groene brandstoffen voor het leger. Er liggen enkele concrete kansen voor het verder stimuleren van hernieuwbare brandstoffenproductie in Nederland³:

Een nauwe samenwerking met alle Nederlandse havens maakt het mogelijk om **geïntegreerd groene productieposities te ontwikkelen voor zowel hernieuwbare brandstoffen en biobased, circulaire chemie**, met zowel regionaal beschikbare grondstoffen als ook ondersteund met import van groene elektriciteit en duurzame biograndstoffen. Deze sector draagt graag bij aan het ontwikkelen van commodity's voor groene moleculen. De hernieuwbare brandstoffensector kan in belangrijke mate bijdragen aan het ontwikkelen van de productie op basis van syngas⁴ en (anaerobe) fermentatie, naast vele andere opties (ook voor zeevaart). Sommige van deze routes zijn bovendien zeer geschikt om Tata Steel van groene methaan (of syngas) te voorzien (naast inzet van

¹ Het Platform is op initiatief van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat opgericht om als onafhankelijk kennis- en innovatiecentrum, met leden, analyses te maken over hoe de hernieuwbare brandstofketen kan bijdragen aan de maatschappelijke opgaven: <https://www.hernieuwbarebrandstoffen.nl>

² De brandstoftransitietafel heeft u ook een brief gestuurd die we ondersteunen. In deze brief denken we mee over hoe de productie van hernieuwbare brandstoffen kan bijdragen aan het behalen van andere maatschappelijke doelen.

³ Overzicht van het huidige productiecluster van hernieuwbare brandstoffen in Nederland

⁴ Het Platform ondersteunt samen met de 'Green Molecules Collective' een plan van TNO om de syngasproductie in Nederland te ondersteunen met een Centre of Excellence dat ook een belangrijke impuls geeft aan training en onderwijs en expertiseontwikkeling.

groene biochar voor de andere hoogoven). Op deze manier kan de vergroening van Tata Steel de trekkracht leveren om met vele (proces technologie) bedrijven in Nederland een CCU-sector te ontwikkelen.

Het is daarbij belangrijk om andere waarden die geleverd worden (bijvoorbeeld de permanente opslag van biogene koolstof, terugleveren van nutriënten(fosfaat) aan de bodem, aanleveren van CO₂ voor de industrie,) en verplichtingen voor biobased chemie bijdragen aan **het verbeteren van de businessmodellen**.

Betrek verder de brandstoffensector met hun regionale, fijnmazige brandstofopslag en - distributie om de elektrificatie in de transportsector mogelijk te maken, concreet valt te denken aan het ondersteunen van bedrijventerreinen door naast batterijen, met **opslag van hernieuwbare elektriciteit in moleculen bij te springen bij piekbelasting** in het opladen van personenvoertuigen en trucks en voor levering aan aggregaten voor andere cruciale functies in de samenleving.

Verder vormen **hernieuwbare brandstoffen een 'strategic capability' voor het leger**. Het leger kan daarom een doorslaggevende rol spelen in 'off-grid' hernieuwbare brandstoffenproductie en -opslag en daarmee belangrijke innovaties in hernieuwbare brandstofproductie zoals e-fuels voor luchtvaartbrandstoffen, versneld naar de markt te brengen. Hiervoor liggen concrete proposities voor het leger op tafel, ook voorstellen die zichzelf terugverdienen, en waarmee een belangrijke impuls gegeven kan worden aan opdrachten en werk voor lokale bedrijven in de proces- en installatiesector.

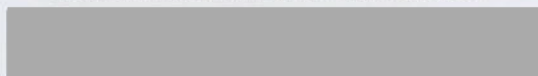
Deze geïntegreerde aanpak vraagt om politieke aansturing die de opgaves over sectoren heen verbindt en goed gebruik maakt van de Europese en Nederlandse instrumenten. Zo ontstaan nieuwe economische perspectieven in de havens en in de regio's en kan concrete invulling gegeven worden aan strategische autonomie, terwijl tegelijkertijd gewerkt wordt aan kosteneffectieve opties voor eindgebruikers.

Uiteraard is het Platform graag bereid om dit nader toe te lichten en aan de uitwerking hiervan actief bij te dragen.

Met vriendelijke groet,

John Grin, onafhankelijk voorzitter van het bestuur
Platform Hernieuwbare Brandstoffen

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Platform Hernieuwbare Brandstoffen

Kenmerk: 202500406

Den Haag, 27 november 2025

Geachte

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Hoogachtend,

Sybrand Buma
Informatieur